

Het toneel, de woede en het sociale waagstuk

De politieke zeggingskracht van het theater lijkt de laatste tijd weer volop aan de orde.

Jef Aerts peilde naar de oprechtheid van het alom verkondigde engagement

en stootte meer dan eens op een vorm van

politiek correct theater

Een kleine typologie van het politieke theater

vandaag in Vlaanderen.

Wij geloven in de sociale functie van toneel. We zijn ervan overtuigd dat toneel maatschappelijke invloed kan hebben als wordt uitgegaan van maatschappelijke keuzen: niet alleen inzake repertoire, maar ook in het uitdragen van meningen over de gang van zaken bij het intermenselijke gebeuren.
(Programmaboekje Theater Malpertuis, 1996-1997)

Nergens is de waarheid fragieler dan op het toneel: personages spreken elkaar tegen, moeten elkaar zelfs tegenspreken. Hetzelfde geldt voor het publiek. Indien het theater een spiegel is, dan zal een voorstelling bij de toeschouwers op zijn minst evenveel discussie opwekken als bij de personages.
(Programmaboekje KNS/Bourla, 1996-1997)

Oresteia - KVS / Leo Van Velzen

Het op een relevante wijze scenisch verwoorden van een maatschappelijke stellingname, blijft één van de grote probleem punten waar iedere vorm van geëngageerd theater vroeg of laat mee te kampen krijgt. De expliciete keuze voor de sociale draagkracht van een voorstelling, durft de verbeelding van de toeschouwer wel eens te kanaliseren. Vaak gaat dit ten koste van de vormelijke schoonheid van het gebeuren. Het is niet mijn bedoeling om in deze tekst de discussie rond de mogelijkheid van een theatrale representatie van politieke hangijzers – en de impact van zulke stellingname op de maatschappij – uit te pluizen. Het is een heen en weer praten over een thematiek die zo oud is als het theater zelf. Meer zelfs: misschien is het net dankzij de moeilijkheidsgraad van de combinatie theater/politiek dat er steeds weer frisse ideeën in die richting opduiken, dat de boel in beweging blijft. Als het engagement oprecht is tenminste – en net daar loopt het soms mank. Er is niets zo goedkoop als het zich sociaal-politiek welwillend voordoen om het simpele feit dat dat mooi staat. Dat het een passende houding is voor een moderne mens – of beter: voor het moderne toneel.

Het lijkt er de afgelopen maanden sterk op, dat zich met de nakende scheiding van de eeuwen een grotere socio-politieke bekommernis bij de Belgische bevolking heeft aangediend. Een gevoeligheid die sinds enkele jaren ook duidelijk in de podiumkunsten opnieuw de kop opsteekt. Het zoeken naar een eigen esthetiek in de loop van de jaren tachtig, heeft volgens een aantal theatertheoretici een tegenpool gevonden in wat (al dan niet denigre-

rend) als het politieke theater van de jaren tachtig/negentig wordt gecatalogeerd. Gezelschappen als Tg Stan, Maatschappij Discordia, Maten, Dito'Dito, de Roovers, etc. werden beladen met de zwaarwichtige taak dragers te zijn van een betekenisvolle stem binnen de kunstwereld. In Etcetera nr. 51 toont Marianne Van Kerkhoven zich getroffen door dezelfde politieke gevoeligheid die ze haar werk in het vormings-theater wou meegeven. Kenmerkend vindt ze de keuze van de theatermakers voor 'een standpunt t.o.v. het theater en t.o.v. de werkelijkheid waarin het begrip "emancipatie" (persoonlijk en politiek) wel eens de kern zou kunnen uitmaken.' Ook productiehuisen en/of receptieve centra als de Beurschouwburg of het Nieuwpoorttheater trokken een mondje open voor de leefbaarheid van de (stedelijke) context waarbinnen theater gemaakt kan worden. Naar aanleiding van de werking binnen de Kaaitheaterstudio's schreef Agna Smisdom onlangs: 'Wanneer we de noodzaak benadrukken om werk te brengen dat stevig verankerd is in een hedendaagse realiteit, wil dat niet zeggen dat we op zoek zijn naar 'politiek correcte' kunst zonder meer. ... Wel zijn we op zoek naar kunstenaars die zich in die complexiteit (van het maatschappelijk gebeuren, nvdr) durven storten en deze in hun werk onderzoeken. Hun werk is niet vrijblijvend. Het podium is hun werkterrein om aan ideeën een lichaam te geven.' De vaak geopperde vergelijking tussen de huidige ontwikkelingen en het historische politieke theater (zelf een voortzetting van het gedachtegoed binnen de kamertonelen en de internationale context) wil ik hier laten voor wat ze is. Van belang is het feit dat de sociale onderbouw van het toneel opnieuw expliciet in het licht gesteld kan worden, zonder noodzakelijk als *soft*, 'missionerend' of 'anarchistisch' van tafel te worden geveegd.